

Organik Gıda Tüketicilerinin Öznel İyi Oluşa Etki Eden Etmenlerinin Belirlenmesi

Erdem Baydeniz¹

Nurullah Kart²

Hüseyin Pamukçu³

Mustafa Sandıkcı⁴

Özet

Bu çalışma, sağlık ve güvenliğin öznel iyi oluşa etkisinde organik gıda tüketim niyetinin aracılık rolünü incelemeyi amaçlamaktadır. UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'nın Gastronomi şehri olan Afyonkarahisar ilinde gerçekleştirilen araştırmada, 10 Şubat - 15 Nisan 2023 tarihleri arasında 260 katılımcıdan çevrimiçi anket aracılığıyla veri toplanmıştır. Çalışma verileri, istatistiksel analizler ve frekans analizi ile SPSS PROCESS Macro ile değerlendirilmiştir. Bulgular, sağlık ve güvenliğin organik gıda tüketim niyeti ile öznel iyi oluş üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca organik gıda tüketim niyetinin öznel iyi oluş üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisinin olduğu belirlenmiştir. Ek olarak, sağlık ve güvenliğin öznel iyi oluşa etkisinde organik gıda tüketim niyetinin aracılık rolü olduğu ve gastronomi şehirlerinde önemli bir potansiyele sahip olduğunu ortaya çıkmıştır. Çalışmanın sonuçları, organik gıda endüstrisi ve sağlıklı beslenme teşvikleri için önemli pratik ve teorik çıkarımlar sunmaktadır.

- 1 Afyon Kocatepe Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Türkiye, erdembydeniz@gmail.com
- 2 Afyon Kocatepe Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, Türkiye, nkart@aku.edu.tr *(Sorumlu Yazar)
- 3 Afyon Kocatepe Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, Türkiye, hpamukcu@aku.edu.tr
- 4 Afyon Kocatepe Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, Türkiye, sandikcimustafa@aku.edu.tr

Amacı

Bu çalışma, sağlık ve güvenliğin öznel iyi oluşa etkisinde organik gıda tüketim niyetinin aracılık rolünü incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırma Yöntemi

UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'nın Gastronomi şehri olan Afyonkarahisar ilinde gerçekleştirilen araştırmada, 10 Şubat - 15 Nisan 2023 tarihleri arasında 260 katılımcıdan çevrimiçi anket aracılığıyla veri toplanmıştır. Çalışma verileri, istatistiksel analizler ve frekans analizi ile SPSS PROCESS Macro ile değerlendirilmiştir.

Bulgular

Bulgular, sağlık ve güvenliğin organik gıda tüketim niyeti ile öznel iyi oluş üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca organik gıda tüketim niyetinin öznel iyi oluş üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisinin olduğu belirlenmiştir. Ek olarak, sağlık ve güvenliğin öznel iyi oluşa etkisinde organik gıda tüketim niyetinin aracılık rolü olduğu ve gastronomi şehirlerinde önemli bir potansiyele sahip olduğunu ortaya çıkmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın sonuçları, sağlık ve güvenliğin bireylerin öznel iyi oluşunu olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Ayrıca, bu etkinin organik gıda tüketim niyetinin aracılık rolüyle daha da güçlendiği belirlenmiştir. Bu bulgular, organik gıda endüstrisi ve sağlıklı beslenme teşvikleri alanında önemli implikasyonlara sahiptir. Özellikle, gastronomi şehirlerinde organik gıda tüketim niyetinin öznel iyi oluşa olan olumlu etkisi vurgulanmıştır. Bu, bu tür şehirlerin sürdürülebilir ve sağlıklı yaşam biçimlerini teşvik etme potansiyeline işaret etmektedir. Gelecekteki araştırmalarda, benzer etkilerin farklı coğrafi bölgelerde ve kültürel kontekstlerde incelenmesi önemlidir. Ayrıca, organik gıda tüketim niyetinin diğer faktörlerle etkileşimini anlamak için daha fazla çalışma yapılmalıdır. Bununla birlikte, sağlık ve güvenlik faktörlerinin organik gıda tercihlerini nasıl etkilediğini daha detaylı şekilde analiz etmek de önemlidir.

Orijinalliği/değeri

Bu çalışma, sağlık ve güvenliğin öznel iyi oluşa olan etkisi üzerine yapılan araştırmaların Afyonkarahisar ilindeki UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'nın Gastronomi şehri olan bir lokasyonda gerçekleştirilmiş olmasıyla özgünlük kazanmaktadır. Ayrıca, organik gıda tüketim niyetinin sağlık ve güvenlik ile öznel iyi oluş arasındaki aracılık rolünün belirlenmesi, bu çalışmanın katkı sağladığı bir diğer önemli yeni yön olarak öne çıkmaktadır.

1. Giriş

Hızla gelişen ekonomiyle birlikte, tüketicilerin tükettikleri gıdalardan beklentileri tazedenden güvenliye doğru dönüşmektedir (Smith ve Paladino, 2010). Tüketicilerin güvenli ve faydalı gıda tüketmenin öneminin farkına varması nedeniyle doğal, kirlilikten arındırılmış ve sağlıklı gıda tüketimi kavramı moda haline gelmiştir; bu da organik gıdalara olan talebin hızla arttığı anlamına gelmektedir (Nagappan ve Getinet, 2015, Willer vd., 2021). Dolayısıyla, tüketiciler gıda seçimlerinde daha güvenli, daha sağlıklı ve daha yeşil seçenekleri tercih etmeye daha istekli olmaktadır. Bu da bu tür gıdaların piyasa değerinde artışa yol açmaktadır (Jitrawang ve Krairit, 2019). Saleki ve Seydsaleki'ye (2012) göre organik gıda, sürdürülebilir kalkınma ilkelerine bağlı kalarak hayvan refahını ve çevreyi gözeten yöntemler kullanılarak üretilen, kullanımı güvenli, yüksek kaliteli ve besleyici gıda olarak tanımlanmaktadır. Organik gıda, az sayıda zararlı kimyasal madde içermesi ve genetiği değiştirilmiş bileşenler içermemesi nedeniyle gıda arzının çevre üzerindeki etkisini azaltırken (Lockie vd., 2002), aynı zamanda tüketici için herhangi bir sağlık tehdidi oluşturmamakta veya gereksiz kaynak israfına yol açmamaktadır. Dolayısıyla, organik gıdalar pazarlamada yeşil, sağlıklı, ekolojik ve çevre dostu ürünlerle eşdeğerdir (Mohamad vd., 2014).

Önceki çalışmalardan elde edilen bulgular, insan sağlığı, gıda güvenliği, tutumlar, farkındalık ve fiyat primi ödeme istekliliğinin kişinin organik gıda tüketim niyetini etkileyen faktörler olduğunu göstermiştir (Gabriel vd., 2021). Tüketicilerin sürdürülebilirlik yönelimi, şüpheciliği ve çevreye duyarlı satın alma davranışı da tüketicilerin organik gıda tüketim davranışını etkilemede rol oynamaktadır (Siriattakul vd., 2019). Ancak, önceki çalışmaların çoğu seçici bir pazara odaklanmadığından tüketicilerin organik gıda tüketim davranışlarının anlaşılması hâlâ başlangıç aşamasındadır (Wibowo vd., 2022). Bu nedenle, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, tüketicilerin organik gıda tüketim niyetini etkileyen rasyonel faktörler hakkında bilimsel bilgiye şiddetle ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda, bu araştırma UNESCO Gastronomi Şehri Afyonkarahisar'a odaklanarak sağlık ve güvenlik algısının organik gıda tüketim niyeti ve öznel iyi oluş üzerindeki etkisini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Ayrıca sağlık ve güvenlik algısının organik gıda tüketim niyeti üzerindeki etkisinde öznel iyi oluşun aracılık rolünü incelemektedir.

2. Kavramsal/Teorik Çerçeve ve Hipotezlerin Geliştirilmesi

2.1. Sağlık ve Güvenlik Algısı Bağlamında Organik Gıda Tüketim Niyeti

Günümüzde teknolojiler, pestisitler ve genetiği değiştirilmiş maddelerdeki büyük gelişmeler, konvansiyonel (insan yapımı) üretime dayalı tarımı yaygınlaştırmış ve bu durum tüketicilerin organik gıda arayışındaki çabasını arttırmıştır (Hingston ve Noseworthy, 2018; Marete vd., 2021). Çünkü günümüzde yaşanan salgın hastalıklar ve yaygın sağlık problemleri, sağlığın tüketiciler için önemli bir endişe kaynağı olmasına ve organik gıda tüketiminin dünya genelinde yeni bir norm haline gelmesine yol açmıştır (Liu vd., 2021; Tandon vd., 2021; Cavite vd., 2022). Yoğun sentetik bileşenler, büyüme hormonları veya iyonlaştırıcı radyasyon olmadan yetiştirilen ve işlenen organik gıdalar, tüketicilerce daha sağlıklı olarak görülmektedir (Ditlevsen vd., 2019; Lin vd., 2021; Nei vd., 2017). Araştırmalar, tüketicilerin sağlıklı kalmak ve diğer gıda ürünleriyle ilişkili sağlık risklerinden kaçınmak için organik gıda ürünlerini tercih ettiğini göstermektedir (Doorn ve Verhoef, 2015; Cavite vd., 2022; Parashar vd., 2023). Ayrıca Diyabet ve kalp rahatsızlıkları gibi yaşam tarzı hastalıklarının yüksek oranda görülmesi, tüketicilerin gıda kalitesi ve güvenliğinin önemini fark etmelerini sağlayan bir alarm oluşturmuştur (Roberfroid, 2002; Menrad, 2003). Bununla birlikte, tüketiciler harcanabilir gelirlerindeki orantılı artış nedeniyle daha iyi bir yaşam kalitesi elde etmek için organik gıda tüketmeye yönelmektedir (Kriwy ve Mecking, 2012).

H1: Sağlık ve güvenlik algısının organik gıda tüketim niyeti üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etkisi vardır.

2.2. Sağlık ve Güvenlik Algısı ile Öznel İyi Oluş

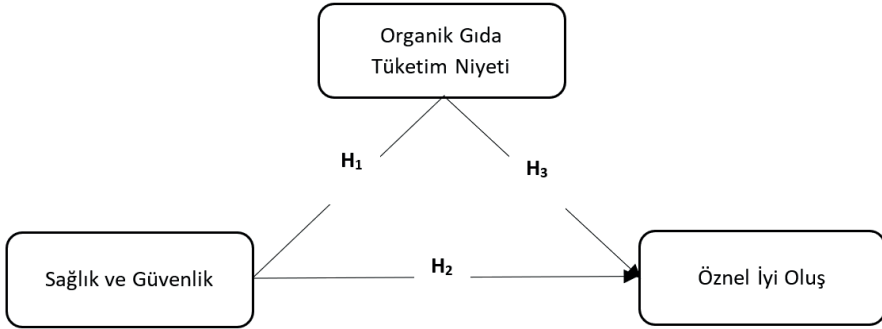
Organik beslenme, insanların yaşam kalitesinin yüksek tutulmasında giderek daha önemli bir faktör haline gelmektedir. Yakın zamana kadar, sağlıklı gıda konusu sadece belirli sağlık sorunları ortaya çıktığında dikkate alınırken, sağlıklı ve organik beslenmenin insan yaşamının birçok yönü için önemi ve faydaları hakkındaki bilgilerin yaygınlaşması ve erişilebilirliği, organik gıda ürünleri satın almaya karar veren genç ve orta yaşlı insanların sayısının artmasına neden olmuştur (Colovic ve Stojkovic, 2017; Colovic vd., 2020). Organik gıdalar daha çevre dostu bir şekilde (Colom-Gorgues, 2009), pestisit ve herbisit kullanılmadan üretilmekte (Huber vd., 2011) ve geleneksel gıdalara kıyasla çok daha fazla besin maddesi içermektedir (Reganold ve Wachter, 2016). Bu nedenle, sağlıklı bir yaşam tarzı ile doğru ve sağlıklı beslenmenin önemi konusunda tüketici bilincinin artmasıyla birlikte

organik gıda veya “yeşil ürünlere” olan talebin de artması şaşırtıcı değildir. Çok sayıda araştırmanın sonuçları, tüketicilerin organik gıdalara karşı genel olarak olumlu bir tutum içinde olduklarını, çünkü organik gıdaların sağlık açısından daha sağlıklı ve güvenli olduğuna ve geleneksel gıdalardan daha fazla vitamin ve mineral içerdiğine inandıklarını göstermektedir. Sağlıklı olması, pestisit ve gıda katkı maddesi bulunmaması, gıda güvenliği, lezzet ve kalite gibi bireysel güdülerin tüketicilerin çoğunluğu için organik gıda satın alma konusunda baskın nedenler olduğunu belirtmektedir (Chen, 2009; Mondelaers vd., 2009; Haghiri vd., 2009). Bu doğrultuda organik gıdalara yönelik sağlık ve güvenlik algısının öznel iyi oluş üzerinde de etkili olduğu düşünülmektedir.

H2: Sağlık ve güvenlik algısının öznel iyi oluş üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etkisi vardır.

H3: Organik gıda tüketim niyetinin öznel iyi oluş üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etkisi vardır.

H4: Sağlık ve güvenlik algısının öznel iyi oluş üzerindeki etkisinde organik gıda tüketim niyetinin aracılık rolü vardır.

Şekil 1: Araştırma Model Önerisi

3. Yöntem

Bu çalışmanın amacı, sağlık ve güvenliğin öznel iyi oluşa etkisinde organik gıda tüketim niyetinin aracılık rolünü incelemektir. Sağlık ve güvenlik bağımsız değişken olarak ele alınırken, öznel iyi oluş bağımlı değişken olarak kabul edilmiş ve organik gıda tüketim niyeti ise aracı değişkenler olarak belirlenmiştir. Bu araştırma, UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'nın Gastronomi şehri olan Afyonkarahisar ilinde gerçekleştirilmiştir. Veriler, kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak Afyonkarahisar'ı ziyaret

eden bireylerden elde edilmiştir. Çalışma verileri, 260 katılımcıdan çevrimiçi anket aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmada, neden-sonuç ilişkilerini ortaya çıkarmak amacıyla nicel araştırma tekniklerinden anket yöntemi kullanılarak sayısal olarak ölçülebilir verilerin istatistiksel analizi yapılmıştır. Veriler, 10 Şubat - 15 Nisan 2023 tarihleri arasında Google Forms üzerinden online anket yoluyla toplanmıştır. Ölçekler, 5'li Likert ölçeği formatında hazırlanmıştır. Verilerin gözlem sıklığı ve yüzde dağılımını göstermek, ilişkili değişkenleri bir kategori altında toplamak için frekans analizi uygulanmıştır. Veri yapılarının doğruluğunu değerlendirmek için güvenilirlik ve geçerlilik analizleri ile normal dağılım analizi için normallik testleri IBM SPSS programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Aracı değişkenlerin etkilerini belirlemek için ise Hayes (2009) tarafından geliştirilen PROCESS Macro kullanılmıştır. Baron ve Kenny (1986) yöntemine dayanan PROCESS, dolaylı regresyon katsayısını hesaplamaktadır.

Çevrimiçi anket formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek için 5 soru bulunmaktadır. İkinci bölümde ise organik gıda tüketim niyetini ölçmek için Goetzke vd. (2014) tarafından uyarlanan 4 maddeden oluşan bir ölçek kullanılmıştır. Sağlık ve güvenlik ölçütleri için Kähkönen vd. (1996) tarafından geliştirilen 8 maddeden oluşan bir ölçek kullanılmıştır. Öznel iyi oluş ölçümü için ise Ryan & Frederick (1997) tarafından geliştirilen 5 maddeden oluşan bir ölçek kullanılmıştır.

Bu çalışmanın sonuçlarına ulaşmak için, toplanan verilerin analizi ve yorumlanması önemlidir. İstatistiksel analizler, araştırmanın amaçlarına ulaşmak için kullanılan yöntemlerle birlikte yapılmıştır. Ayrıca, güvenilirlik ve geçerlilik analizleriyle veri yapılarının doğruluğu da kontrol edilmiştir. Bu çalışmanın önemi, organik gıda tüketimi ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi sağlık ve güvenlik aracılığıyla anlamak ve bu alanda daha fazla bilgi sağlamaktır. Ayrıca, Gastronomi şehri olan Afyonkarahisar'ın bu konudaki potansiyelini ortaya çıkarmak ve sürdürülebilir bir beslenme ve yaşam tarzı için önemli ipuçları sağlamaktır. Sonuç olarak, bu çalışma organik gıda tüketim niyeti, öznel iyi oluş, sağlık ve güvenlik arasındaki ilişkileri anlamak amacıyla gerçekleştirilen bir araştırmadır. Afyonkarahisar ilinde yapılan bu çalışma, organik gıda tüketimini teşvik etmek, sağlık ve güvenlik faktörlerinin rolünü vurgulamak ve sürdürülebilir bir beslenme ve yaşam tarzını desteklemek için önemli bir katkı sağlamaktadır.

4. Bulgular

Tablo 1: Katılımcıların Bireysel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Değişkenler	Kategori	N	%
Cinsiyetiniz	Kadın	153	58,8
	Erkek	107	41,2
Medeni Durum	Evli	142	54,6
	Bekar	118	45,4
Yaş	18-25 yaş	42	16,2
	26-35 yaş	65	25
	36-45 yaş	102	39,2
	46-55 yaş	36	13,8
	56-60 yaş	13	5
	61 üstü yaş	2	0,8
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	20	7,7
	Lise	66	25,4
	Lisans	140	53,8
	Lisansüstü	34	13
Gelir Algı Düzeyi	Çok Düşük	10	3,8
	Düşük	24	9,2
	Orta	91	35
	Yüksek	99	38,1
	Çok Yüksek	36	13,8

Katılımcıların %58,8'i kadın, %41,2'si ise erkek, medeni durumlarına bakıldığında %54,6'sı evli %45,4'ü ise bekar'dır. Katılımcıların yaş aralıkları incelendiğinde en fazla katılımın; %39,2 ile 36-45 yaş aralığından olduğu ve bu oranı %25 ile 26-35 yaş aralığının takip ettiği görülmektedir. Katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde %53,8'i lisans, %7,7'si ise ilköğretim mezunudur. Katılımcıların gelir durumlarına bakıldığında %38,1'i yüksek gelir algısına sahipken, %3,8'i düşük gelir algısına sahiptir (Bknz. Tablo 1).

Tablo 2: Değişkenlere İlişkin Güvenirlilik ve Geçerlilik Sonuçları

	Faktör	Özdeğer	Varyans	KMO	Cronbach Alpha
Sağlık ve Güvenlik					
<i>Organik gıdalar...</i>					
Çok sayıda vitamin ve mineral içerir	0,957				
Besleyicidir	0,936				
Düşük kalorilidir	0,924				
Hiçbir katkı maddesi/yapay bileşen içermez	0,626				
Sağlıklıdır.	0,604	4,371	54,638	0,862	0,927
Düşük kimyasal kalıntılara sahiptir (örn. pestisitler)	0,579				
Tüketmek güvenlidir	0,570				
Doğaldır (örn. genetiği değiştirilmemiş)	0,555				
Organik Gıda Tüketim Niyeti					
Çevreye ve insana verilen zararı azaltmak için organik gıda ürünleri satın almak istiyorum.	0,974				
Sağlığımı garanti altına almak için organik gıda ürünleri satın almak isterim.	0,901	3,06	76,498	0,799	0,926
Mümkün olduğunca organik gıda ürünleri satın almayı planlıyorum.	0,821				
Organik gıda ürünleri için daha fazla ödemeye hazırım.	0,790				
Öznel İyi Oluş					
<i>Organik gıda tükettiğimde kendimi...</i>					
Memnun hissediyorum	0,941				
Rahatlamış hissediyorum	0,924				
Sağlıklı hissediyorum	0,908	4,138	82,764	0,859	0,960
Fiziksel olarak enerjik hissediyorum	0,895				
Zihinsel olarak uyanık hissediyorum	0,879				

Tablo 2'deki KMO değerleri ve Bartlett's testlerine ilişkin sonuçlara bakıldığında, örneklemin faktör analizi için yeterli büyüklükte olduğu ($KMO > 0,70$; $p = 0,000$) tespit edilmiştir. Yapılan faktör analizi sonucunda sağlık güvenlik ölçeğinin toplam varyansın %54,638'ini, organik gıda tüketim niyetinin %76,498'ini ve son olarak öznel iyi oluşun %82,764'ünü

açıklayan her bir değişken için tek boyut altında toplandığı görülmüştür. Sağlık ve güvenlik Cronbach's Alpha katsayısı 0,927 olarak; organik gıda tüketim niyeti 0,926 olarak öznel iyi oluş ise 0,960 olarak hesaplanmıştır. İlgili değişkenlerin faktör sonuçları incelendiğinde sağlık ve güvenlik değişkenininin 0,555-0,957 arasında; organik gıda tüketim niyetininin 0,790-0,974 arasında ve son olarak öznel iyi oluş değişkeninin 0,879-0,941 arasında olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada organik gıda tüketim niyeti, öznel iyi oluş ve sağlık ve güvenlik arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson Korelasyon testi uygulanmış, elde edilen sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur. Değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyi, korelasyon katsayısının 0-0,29 arasında olması durumunda zayıf; 0,30-0,64 arasında olması durumunda orta; 0,65-0,84 arasında olması durumunda güçlü; 0,85-1 arasında olması durumunda da çok güçlü şeklinde yorumlanabilir (Ural ve Kılıç, s.244).

Tablo 3: Değişkenlere İlişkin Korelasyon Sonuçları

	X	SS	Çarpıklık	Basıklık	OG	WEL	SG
Organik Gıda Tüketim Niyeti (OG)	3,260	1,258	-0,330	-0,851	1		
Öznel İyi Oluş (WEL)	3,829	1,188	-1,251	0,613	0,534**	1	
Sağlık ve Güvenlik (SG)	3,536	1,128	-0,660	-0,300	0,660**	0,538**	1

Organik gıda tüketim niyeti ile öznel iyi oluş arasında pozitif yönlü, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu ($r=0,534$; $p=0,000$) belirlenmiştir. Organik gıda tüketim niyeti ile sağlık ve güvenlik arasında pozitif yönlü, yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu ($r=0,660$; $p=0,000$) belirlenmiştir. Öznel iyi oluş ile sağlık ve güvenlik arasında pozitif yönlü, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu ($r=0,538$; $p=0,000$) belirlenmiştir.

Sağlık ve güvenlik (X) ve öznel iyi oluş (Y) arasındaki ilişkide organik gıda tüketim niyetinin (M) aracılık rolü SPSS ve PROCESS makrosu ile test edilmiştir (Hayes, 2009). Aracı rolünü test etmek için bootstrap katsayısı ve 5000 bootstrap örneği çıkarılmış ve güven aralığı %95 olarak belirlenmiştir.

Tablo 4: Değişkenlere İlişkin Macro Process Analizi Sonuçları

Hipotezler	Etki				Araştırma Modeli					
	β	S.H.	t	p	R	R ²	MSE	F	p	
Model 1										
Sabit	0,658	0,194	3,40	0,000*						
H ₁ >OG	SG----	0,736	0,052	14,106	0,000*	0,660	0,435	0,721	198,97	0,00*
Model 2										
Sabit	1,825	0,205	8,902	0,000*						
H ₂ >WEL	SG----	0,567	0,055	10,263	0,000*	0,538	0,290	0,582	105,33	0,00*
Model 3										
Sabit	1,628	0,201	8,08	0,000*						
H ₃ >WEL	OG----	0,298	0,063	4,71	0,000*	0,588	0,346	0,929	68,08	0,00*

Tablo 4'te ilk olarak sağlık ve güvenliğin organik gıda tüketim niyeti üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir (β : 0,736; S.H: 0,052; %95 BootCI [BootLLCI: 0,509 \rightarrow BootULCI: 0,674]; $p < 0,01$; R²: 0,435) Model 1'deki β katsayısı anlamlıdır, p-değeri 0,001'den küçüktür ve güven aralığı (BootCI) (0) sıfır içermez. R² determinasyon katsayısına göre sağlık ve güvenliğin organik gıda tüketim niyeti varyansının %43,5'ini açıklamaktadır. Dolayısıyla H₁ hipotezi kabul edilmiştir.

Sağlık ve güvenliğin öznel iyi oluş üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir (β : 0,567; S.H: 0,055; %95 BootCI [BootLLCI: 0,545 \rightarrow BootULCI: 0,695]; $p < 0,01$; R²: 0,290) Model 2'deki β katsayısı anlamlıdır, p-değeri 0,001'den küçüktür ve güven aralığı (BootCI) (0) sıfır içermez. R² determinasyon katsayısına göre organik gıda tüketim niyetinin öznel iyi oluştaki varyansın %29'unu açıklamaktadır. Dolayısıyla H₂ hipotezi kabul edilmiştir.

Üçüncü olarak, organik gıda tüketim niyetinin öznel iyi oluş üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir (β : 0,298; S.H: 0,063; %95 BootCI [BootLLCI: 0,173 \rightarrow BootULCI: 0,423]; $p < 0,01$). Model 3'teki β katsayısının anlamlı olduğu, p değerinin 0,05 ve 0,01'den küçük olduğu ve güven aralığının (BootCI) (0) sıfır içermediği görülmüştür. R² determinasyon katsayısına göre organik gıda tüketim niyeti ile sağlık ve güvenliğin öznel iyi oluştaki varyansın %34,6'sını açıklamaktadır. Dolayısıyla H₃ hipotezi kabul edilmiştir.

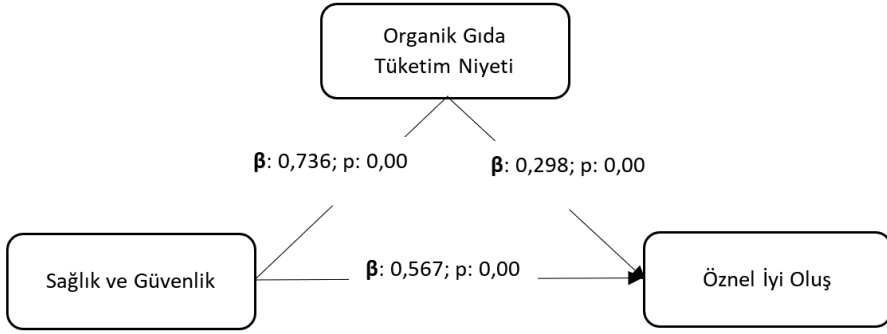
Son olarak, organik gıda tüketim niyeti değişkeninin aracılık etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını test etmek için Sobel testi ve Bootstrapping tekniği kullanılmıştır. Bir aracılık etkisinden tam olarak bahsedebilmek için Sobel Testi z skorunun 1,96'dan yüksek ve p-değerinin anlamlı olması gerekmektedir (Preacher ve Hayes, 2008). Bootstrapping tekniği ile aracılık etkisinin derecesini belirlemek için p-değerinden ziyade güven aralığı önemlidir. Bootstrap güven aralığı [BootLLCI → BootULCI] (0) sıfır içermiyorsa aracılık etkisinin derecesi anlamlıdır (Preacher ve Hayes, 2008). Aracı etkiyi belirlemek için Hayes tarafından geliştirilen makro Process kullanılmıştır. Process makrosu, a ve b yollarının anlamlılığını ve etki düzeylerini ölçmekte ve ayrıca toplam, doğrudan ve dolaylı etkileri analiz etmektedir. Toplam etki bağımsız değişkenden bağımlı değişkene giden yol; doğrudan etki bağımsız değişkenin aracı değişken üzerinden bağımlı değişkene giden yol; dolaylı etki ise toplam etki ile doğrudan etki arasındaki farktır (Preacher ve Hayes, 2008).

Tablo 5: Aracılık Etki Sonuçları

	β	BootSE	t	p	Bootcamp	
					BootLLCI	BootULCI
Doğrudan Etki	0,247	0,050	4,9141	0,000*	0,148	0,346
Dolaylı Etki	0,264	0,039			0,192	0,345
Z Skor	5,102			0,013*		

Aracılık Etki Türü: Kısmi Aracılık

Tablo 5'te sağlık ve güvenliğin öznel iyi oluşa etkisinde organik gıda tüketim niyetinin aracılık etkisi analiz edilirken ilk olarak doğrudan ve dolaylı etkiler hesaplanmıştır. Doğrudan etki (β : 0,204; BootSE = 0,050; %95 BootCI [BootLLCI: 0,148 → BootULCI: 0,346]) ile dolaylı etkisini [β : 0,264; BootSE = 0,039; %95 BootCI [BootLLCI: 0,192 → BootULCI: 0,345] olduğu belirlenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, doğrudan etki %20 ,5 olduğunda bootstrap güven aralığı (0) sıfırı içermez (Preacher ve Hayes, 2008: 884) ve Sobel Testi z puanı 1,96'dan yüksek ve anlamlıdır ($z = 5,102 \rightarrow p = 0,013$). Böylece sağlık ve güvenliğin öznel iyi oluşa etkisinde organik gıda tüketiminin kısmi aracılık rolüne sahip olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla H_4 hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 2: Araştırma Model Sonuçları

5. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada, bireylerin sağlık ve güvenlik algısının öznel iyi oluşuna etkisinde organik gıda tüketim niyetinin aracılık rolünü incelenmiştir. Araştırma, UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'nın Gastronomi şehri olarak kabul ettiği Afyonkarahisar ilinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında 260 katılımcıdan elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

Araştırmanın sonuçları, organik gıda tüketim niyetinin sağlık ve güvenlik faktörleriyle pozitif yönlü bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Katılımcıların organik gıda tercih etme niyeti, bu ürünlerin sağlık açısından zengin olduğuna, besleyici olmalarına, düşük kalorili olmalarına, katkı maddesi içermemelerine, düşük kimyasal kalıntılara sahip olmalarına ve doğal olmalarına dayanmaktadır. Ayrıca, sağlık ve güvenlik faktörlerinin, bireylerin öznel iyi oluşunu olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Organik gıdaların sağlık açısından zengin, besleyici ve güvenli olduğuna olan inançlar, bireylerin bu ürünleri tüketme niyetini artırmaktadır. Ayrıca, organik gıdaların doğal ve katkı maddesi içermeyen yapısı, bireylerin kendilerini daha iyi hissetmelerini desteklemektedir. Bununla birlikte, organik gıda tüketim niyetinin sağlık ve güvenlik ile öznel iyi oluş arasında kısmi aracılık rolüne sahip olduğu belirlenmiştir.

Sonuç olarak, Afyonkarahisar ilinin Gastronomi şehri olarak kabul edilmesi ve organik tarımın teşvik edilmesi, sürdürülebilir bir beslenme ve yaşam tarzını teşvik etmek adına önemlidir. Bu çalışma, organik gıda tüketiminin bireylerin öznel iyi oluşunu artırabileceğini ve bu etkinin sağlık ve güvenlik faktörleri aracılığıyla gerçekleşebileceğini vurgulamaktadır. Gelecekteki çalışmaların, bu alandaki bulguları desteklemesi ve bu ilişkileri daha derinlemesine anlaması açısından önemli olacaktır.

5.1. Teorik ve pratik çıkarımlar

Bu çalışma, organik gıda tercihlerinin bireylerin subjektif iyi oluşları üzerindeki etkilerini sağlık ve güvenlik faktörleri aracılığıyla incelemiş ve önemli teorik çıkarımlar ortaya koymuştur. Öncelikle, bu sonuçlar tüketici davranışları ve karar alma süreçleri teorileri açısından önemlidir. Sağlık ve güvenlik algıları, tüketicilerin organik gıda tercihlerini etkileyen temel belirleyiciler olarak öne çıkmaktadır. Bu, tüketici davranışları teorilerinde sağlık ve güvenlik faktörlerinin daha fazla vurgulanması gerektiğini göstermektedir. Ayrıca, araştırmanın bulguları, bireylerin organik gıda tercihlerini şekillendiren sağlık ve güvenlik algılarına odaklanan pazarlama stratejilerinin önemini vurgulamaktadır. Organik gıda üreticileri ve pazarlamacıları, ürünlerinin sağlık yönlerini vurgulayarak ve güvenli olduklarına dair doğru bilgilendirme yaparak, tüketicilerin ilgisini çekebilirler. Organik ürünlerin doğallığı, besleyici özellikleri ve katkı maddesi içermemesi gibi özellikler, sağlık ve güvenlik algılarını güçlendirmek için vurgulanmalıdır.

Çalışmanın pratik çıkarımları, organik gıda endüstrisi ve sağlıklı beslenme teşvikleri için önemli rehberlikler sunmaktadır. İlk olarak, organik gıda üreticileri, ürünlerinin sağlık ve güvenlik yönlerini vurgulamak suretiyle tüketicileri cezbetmek için bu faktörleri öne çıkarmalıdır. Organik ürünlerin doğallığı, besleyici özellikleri ve katkı maddesi içermemesi gibi özellikler vurgulanarak sağlık ve güvenlik algıları güçlendirilmelidir. Ayrıca, sağlık ve güvenlik algılarının organik gıda tercihinin etkilediği göz önüne alındığında, kampanyalar ve eğitim programları bu iki faktörü ön plana çıkarmalıdır. Tüketicilere organik gıdaların sağlık açısından faydaları ve güvenliği hakkında doğru bilgilendirme yapılması, organik gıda pazarının büyümesine katkıda bulunabilir.

Son olarak, bu araştırma, Gastronomi şehri olarak kabul edilen bölgelerin organik gıda tüketimini teşvik etme potansiyelini ortaya koymaktadır. Bu bölgeler, organik tarım ve sürdürülebilir beslenme konusunda örnek projeler geliştirerek hem ekonomik olarak kalkınabilirler hem de çevresel ve sağlık açısından faydalar sağlayabilirler. Bu pratik çıkarımlar, organik gıda sektörünün büyümesi ve tüketici sağlığının artırılması adına önemli bir rehberlik sağlamaktadır.

5.2. Sınırlılıklar ve gelecekteki araştırmalara yönelik öneriler

Bu çalışmanın birkaç sınırlılığı bulunmaktadır. İlk olarak, verilerin yalnızca Afyonkarahisar ilinde toplanmış olması, sonuçların genelleme kapasitesini sınırlayabilir. Farklı coğrafi bölgelerde, farklı kültürel ve sosyal yapılar altında benzer çalışmaların yapılması, sonuçların daha geniş bir

perspektife oturmasını sağlayabilir. İkinci olarak, verilerin çevrimiçi anketler aracılığıyla toplanmış olması, yanıt verenlerin internet erişimine ve dijital becerilere sahip olmasını gerektirir. Bu nedenle, çalışmanın örnekleminde dijital bölünmeler olabilir. Bu durum, sonuçların belirli bir demografik profili temsil etmesine neden olabilir. Üçüncü olarak, çalışmada kullanılan ölçeklerin tamamının öz-bildirime dayalı olması, sübjektif algıları yansıtmaya eğilimindedir. Objektif ölçüm yöntemlerinin de dâhil edilmesi, sonuçların güvenilirliğini artırabilir.

Bu çalışmanın sonuçlarından yola çıkarak, gelecekte yapılabilecek araştırmalara yönelik birkaç öneri sunulabilir. Öncelikle, farklı coğrafi bölgelerde benzer çalışmalar yapılması ve sonuçların karşılaştırılması, organik gıda tüketim niyetinin sağlık ve güvenlik algıları üzerindeki etkilerinin genellemesini sağlayabilir. Ayrıca, organik gıda tercihlerinin demografik faktörlere göre nasıl değiştiğini inceleyen çalışmalar, tüketici segmentasyonu ve hedefleme stratejileri açısından önemlidir. Örneğin, yaş, cinsiyet, gelir seviyesi gibi faktörlerin organik gıda tercihleri üzerindeki etkileri daha detaylı bir şekilde araştırılabilir. Gelecekteki araştırmalar ayrıca, organik gıda tercihlerinin çevresel etkilerini ve sürdürülebilirlik boyutunu da ele almalıdır. Organik tarımın çevresel sürdürülebilirlik üzerindeki etkileri ve tüketicilerin bu faktörleri ne kadar önemseydiği konusunda daha fazla bilgi edinmek önemlidir. Son olarak, bu çalışma sağlık ve güvenlik faktörlerinin organik gıda tercihlerindeki aracılık rolünü ele almıştır. Gelecekteki araştırmalar, diğer potansiyel aracı değişkenleri de göz önünde bulundurarak bu ilişkileri daha kapsamlı bir şekilde inceleyebilir. Bu öneriler, mevcut çalışmanın sınırlılıklarını aşarak, organik gıda tercihleri ve tüketici davranışları alanında daha kapsamlı ve geniş perspektifli araştırmaların yapılmasına katkıda bulunabilir.

Kaynakça

- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: conceptual, strategic, and statistical considerations. *J. Pers. Soc. Psychol.*, *51*(6), 1173–1182.
- Cavite, H.J., Mankeb, P. & Suwanmaneepong, S. (2022). Community enterprise consumers' intention to purchase organic rice in Thailand: the moderating role of product traceability knowledge. *British Food Journal*, *124*(4), 1124-1148. <https://doi.org/10.1108/BFJ-02-2021-0148>
- Chen, M.F. (2009). Attitude toward organic foods among Taiwanese as related to health consciousness, environmental attitudes, and the mediating effects of a healthy lifestyle. *British Food Journal*, *111*(2), 165-178. <https://doi.org/10.1108/00070700910931986>
- Colom-Gorgues, A. (2009). The challenges of organic production and marketing in Europe and Spain: innovative marketing for the future with quality and safe food products. *Journal of International Food and Agribusiness Marketing*, *21*(2-3), 166-190. <https://doi.org/10.1080/08974430802589675>
- Colovic, M. & Stojkovic, M. (2017). Midlife crisis - external manifestations and internal changes. *Teme*, *41*(2), 315-336. <https://doi.org/10.22190/TEME1702315C>
- Colovic, M., Gadzic, A., Ilic, R. & Petrovic, M. (2020). Physical activity as one of the most optimal ways of active fatigue elimination and overcoming midlife crisis. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, *18*(1), 239-247. <https://doi.org/10.22190/FUPES190630021C>.
- Ditlevsen, K., Sandoe, P. & Lassen, J. (2019). Healthy Food is nutritious, but organic food is healthy because it is pure: the negotiation of healthy food choices by Danish consumers of organic food. *Food Quality and Preference*, *71*, 46-53. <https://doi.org/10.1016/j.foodqual.2018.06.001>
- Doorn, J.V. & Verhoef, P.C. (2015). Drivers of and barriers to organic purchase behavior. *Journal of Retailing*, *91*(3), 436-450, doi: 10.1016/j.jretai.2015.02.003.
- Gabriel, A. E., Abbyssinia, M., & Shehu F. G. Y. (2021). The willingness to consume organic food: A review. *Food and Agricultural Immunology*, *32*(1), 78-104, <https://doi.org/10.1080/09540105.2021.1874885>.
- Goetzke, B., Nitzko, S., & Spiller, A. (2014). Consumption of organic and functional food. A matter of well-being and health?. *Appetite*, *77*, 96-105.
- Haghiri, M., Hobbs, J.E. & McNamara, M.L. (2009). Assessing consumer preferences for organically grown fresh fruit and vegetables in Eastern New Brunswick. *International Food and Agribusiness Management Review*, *12*(4), 81-100. <https://doi.org/10.22004/ag.econ.92556>

- Hayes, A. F. (2009). Beyond Baron and Kenny: Statistical mediation analysis in the new millennium. *Communication monographs*, 76(4), 408-420. <https://doi.org/10.1080/>
- Hingston, S.T. & Noseworthy, T.J. (2018). Why consumers don't see the benefits of genetically modified foods, and what marketers can do about it. *Journal of Marketing*, 82(5), 125-140, <https://doi.org/10.1509/jm.17.0100>
- Huber, M., Rembiałkowska, E., Srednicka, D., Bugel, S. & Van de Vijver, L. (2011), Organic food and impact on human health: assessing the status quo and prospects of research. *NJAS - Wageningen Journal of Life Sciences*, 58(3-4), 103-109. <https://doi.org/10.1016/j.njas.2011.01.004>
- Jitrawang, P., & Krairit, D. (2019). Factors influencing purchase intention of organic rice in Thailand. *Journal of Food Products Marketing*, 25(8), 805-828.
- Kähkönen, P., Tuorila, H., & Rita, H. (1996), How information enhances acceptability of a low-fat spread. *Food Quality and Preference*, 7 (2), 87-94.
- Kriwy, P., & Mecking, R. A. (2012). Health and environmental consciousness, costs of behaviour and the purchase of organic food. *International Journal of Consumer Studies*, 36(1), 30-37.
- Lin, J., Li, T., & Guo, J. (2021). Factors influencing consumers' continuous purchase intention on fresh food e-commerce platforms: an organic foods-centric empirical investigation. *Electronic Commerce Research and Applications*, 50, 101103. <https://doi.org/10.1016/j.elerap.2021.101103>
- Liu, C., Zheng, Y., & Cao, D. (2021). An analysis of factors affecting selection of organic food: perception of consumers in China regarding weak signals. *Appetite*, 161(1), doi: 10.1016/j.appet.2021.105145.
- Lockie, S., Lyons, K., Lawrence, G., & Mummery, K. (2002). Eating 'Green': Motivations behind organic food consumption in Australia. *Sociologia Ruralis*, 42(1), 23-40. <https://doi.org/10.1111/1467-9523.00200>.
- Marette, S., Disdier, A., & Beghin, J.C. (2021). A comparison of EU and US consumers' willingness to pay for gene-edited food: evidence from apples. *Appetite*, 159, 105064, doi: 10.1016/j.appet.2020.105064.
- Menrad, K. (2003). Market and marketing of functional food in Europe. *J. Food Eng.* 56(2-3), 181-188. [https://doi.org/10.1016/s0260-8774\(02\)00247-9](https://doi.org/10.1016/s0260-8774(02)00247-9).
- Mohamad, S. S., Rusdi, S. D., & Hashim, N. H. (2014). Organic food consumption among urban consumers: Preliminary results. *Precedia -Social and Behavioral Sciences*, 130, 509-514. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.04.059>.
- Mondelaers, K., Verbeke, W. & Van Huylenbroeck, G. (2009), Importance of health and environment as quality traits in the buying decision

- of organic products. *British Food Journal*, 111, 1120-1139. <https://doi.org/10.1108/00070700910992952>
- Nagappan, R., & Getinet, M. (2015). Plant based biopesticides: Safer alternative for organic food production. *Journal of Agricultural Science and Food Research*, 6(2), 1000e128. <https://doi.org/10.4172/2471-2728.1000e128>.
- Nei, Y.Y., Liang, A.R. & Chen, D.J. (2017). Assessing the effects of organic-food short storytelling on consumer response. *The Service Industries Journal*, 7(15-16), 968-985. <https://doi.org/10.1080/02642069.2017.1371144>
- Parashar, S., Singh, S. & Sood, G. (2023). Examining the role of health consciousness, environmental awareness and intention on purchase of organic food: a moderated model of attitude. *Journal of Cleaner Production*, 386, 135553. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.135553>
- Reganold, J.P. & Wachter, J.M. (2016). Organic agriculture in the twenty-first century. *Nature Plants*, 2, 1-8. <https://doi.org/10.1038/nplants.2015.221>
- Rehder, L., Krautgartner, R., & Bolla, S. (2022). *COVID-19 Boosts Organic Food Sales in the EU*. Berlin: United States Department of Agriculture Foreign Agricultural Services.
- Roberfroid, M.B., 2002, Global view on functional foods: European perspectives. *British Journal of Nutrition*, 88, 133-138.
- Ryan, R. M., & Frederick, C. (1997). On energy, personality, and health: Subjective vitality as a dynamic reflection of well-being. *Journal of personality*, 65(3), 529-565.
- Saleki, Z. S., & Seydsaleki, S. M. (2012). The main factors influencing purchase behaviour of organic products in Malaysia. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 4(1), 98-116. <https://journal-archives18.webs.com/98-116.pdf>.
- Siriattakul, P., Thaiprayoon, K., & Harakan, A. (2019). Managing subjective well-being of organic food consumers through sustainability orientation, environmental consciousness, and skepticism in Thailand: Mediating role of organic food consumption. *World Food Policy*, 5, 92-109. <https://doi.org/10.1002/wfp2.12011>.
- Smith, S., & Paladino, A. (2010). Eating clean and green? Investigating consumer motivations towards the purchase of organic food. *Australasian Marketing Journal*, 18(2), 93-104. <https://doi.org/10.1016/j.ausmj.2010.01.001>
- Tandon, A., Dhir, A., Kaur, P., Khushwa, S., & Salo, J. (2020). Behavioral reasoning perspectives on organic food purchase. *Appetite*, 154, 104786, doi: 10.1016/j.appet.2020.104786.
- Tandon, A., Jabeen, F., Talwar, s., Sakashita, M. & Dhir, A. (2021). Facilitators and inhibitors of organic food buying behavior. *Food Quality and Preference*, 88, 104077. <https://doi.org/10.1016/j.foodqual.2020.104077>

- Wibowo, S. F., Najib, M., Sumarwan, U., & Asnawi, Y. H. (2022), Rational and moral considerations in organic coffee purchase intention: Evidence from Indonesia. *Economies*, 10(12), 308. <https://doi.org/10.3390/economies10120308>.
- Willer, H., Travnicek, J., Meier, C., & Schlatter, B. (2021), “The world of organic agriculture 2021-statistics and emerging trends.” *Research Institute of Organic Agriculture FiBL and IFOAM*. Available from: <https://www.organic-world.net/yearbook/yearbook-2021.html>